

The Issue of the National Assembly Elections in Behbahan and Kohgiluyeh Region before Land Reforms

Sajad Jamshidian^{*}, Seied Abolfazl Razavi^{}**

Morteza Tahami^{*}**

Abstract

The elections for the National Consultative Assembly were one of the events and currents that the people of the Kohgiluyeh, Behbahan and Boyer-Ahmad regions who lived on the basis of a special hierarchy in the tribal structure. In these regions, except for the elders and rulers of the region, who were somewhat familiar with the political atmosphere of the country, the majority of the people were unaware of the occurrence of many of the country's political developments and currents. In these areas, due to the existence of tribal hierarchy, power was in the hands of the khans and their associates, including khans, village heads, and local influential figures. Although these two groups comprised a small population, they were the main decision-makers in all matters that occurred within the tribe and ethnic relations. With the establishment of constitutional monarchy, the political structure of the country underwent transformation and laid the groundwork for the creation of law in the country. However, in these areas, the political system remained unchanged, and the tribal and clan system remained intact until the land reforms, especially in the regions of Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad.

In the city of Behbahan, due to the signs of urbanization and the establishment of the National Consultative Assembly, the local leaders became aware of representation and the right to advocate because of their relations with the prominent figures of the Constitutional Revolution in the center, and they sought to have a representative in the

^{*} Ph.D. Candidate of History of Iran after Islam, Kharazmi University, Tehran, Iran (Corresponding Author),
jamshidiyan.sajjad@gmail.com

^{**} Associate Professor, Department of History, Kharazmi University, Tehran, Iran, abolfazlrazavi@khu.ac.ir

^{***} Assistant professor, Department of History, Kharazmi University, Tehran, Iran, motahami20@khu.ac.ir

Date received: 16/05/2023, Date of acceptance: 13/09/2023

Assembly. An examination of the elections held in this constituency shows that the tribal structure, the landlord-peasant system, and the ordinary people's attention to the notables meant that prior to land reforms, the elections were influenced by three main factors: the central government, the landlords, and local influential figures, with local people having no involvement in the electoral process.

Attention will be paid to the ethnic context and tribal structure, the lack of geographical cohesion in the Behbahan and Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad regions, and the impact of the ethnic context and tribal structure of the region and the dominance of the feudal system on elections and the local people's engagement with the phenomenon of elections will be the main issue of this writing. Alongside the above factors, the convergence and divergence of the Iranian society as a whole during the three periods of Qajar, First Pahlavi, and Second Pahlavi will be examined in relation to the parliamentary approach (a look at the parliament), and on a smaller scale, the local people's engagement with this issue will be studied.

Keywords: Elections, National Consultative Assembly, Pahlavi, Kohgiluyeh, Behbahan, Political Participation.

Introduction

The elections of the National Consultative Assembly were among the events and processes that the people of the Kohgiluyeh and Behbahan region, who lived based on a specific hierarchical structure in an tribal and local social system, encountered. The tribal structure, the landlord-peasant system, and the ordinary people's attention to the elites meant that before the land reforms, the holding of elections was influenced by three main factors: the central government, the landlords, and local notables. Accordingly, this research aims to describe and analyze the nature of people's participation in the elections from the third to the twentieth terms of the National Consultative Assembly in the Behbahan and Kohgiluyeh region, using a descriptive-analytical approach and library and archival resources. The main question is: What impact did the ethnic-tribal structure and the prevailing social and political system in the region have on the evolution of elections in this electoral district before the land reforms?

The research findings indicate that due to the unfamiliarity of many people with the nature and function of elections, this important process was carried out by landlords, local influential figures, and the intervention of the central government. The electoral behavior of the people was influenced by this lifestyle and a lack of adequate understanding of the functions of the National Assembly, under the impact of ethnic and

31 Abstract

tribal affiliations and the influence of local powers ruling in the tribal system. Therefore, according to Gabriel Almond's theory, participatory political culture was limited in the Kohgiluyeh regions and was subordinate in the Behbahan area, leading to the isolation and ineffectiveness of the people in impactful political decision-making and transformations.

Materials & Methods

The present research, like most historical researches, is qualitative in nature and has been carried out with a descriptive-analytical approach. In the description stage, an attempt has been made to collect historical data from the text of historical documents and sources and historiography in a library way. In this field, the understanding of the quality of the realization of developments and the efficiency and inefficiency of elections in the political culture of the region has been studied with regard to various political, social, cultural and economic components.

Discussion & Result

The examination of the parliamentary elections in this region before the land reforms shows that the participatory political culture in these areas was close to a limited and closed participatory culture. Since individuals had little awareness of the political system and its structure, they essentially lacked the ability to compare the changes being made in the political system. Individuals did not feel a sense of solidarity with this system and did not see themselves as part of the central ruling system, having no sense of belonging to the political system and no expectations from it

Conclusion

The people of this region, due to weakness and lack of participation in political activities, unfamiliarity with the functions of the political system and its requirements, as well as exploitation by local landlords and tribal leaders who sought to maintain the status quo, and the public's ignorance of their cultural, political, and social roles, were not well-informed about the functions of elections and viewed the electoral process with indifference, leaving this matter to their tribal and clan leaders. The study of electoral voting behavior in this constituency shows that in the area under discussion, the participatory political culture was close to the limited and closed participatory culture presented by Almond and his colleagues, and people somehow believe in a one-way hierarchical relationship from the top of the pyramid to the bottom of the political

power, and they consider themselves obliged to follow the orders of local elders and influencers, but They do not consider themselves to have a role in the government or are not aware of their rights.

Bibliography

Persian Sources

- Azkiā, Mostafa, Ghafari Gholamreza (2006), *Development Sociology with Emphasis on the Villages of Iran*, Tehran, Našr-e Kalame [In Persian].
- Ayubi, Hojatollah (1377), “Analysis of the electoral behavior of voters”, *Economic Political Quarterly*, no. 135-136, [In Persian].
- Bavar, Mahmoud (1945), *Kohgiluyeh and its nomads*, Shiraz: Navīd Shiraz, [In Persian].
- Baei-Lashaki, Maryam, Pishgahifard Zahra (2009), “Analysis of Iranian Peoples Elections Behavior (Case Study Noshahr and Achelous Poll Stations in The Eighth Elections Of Parliament)”, *Journal of human Geography*, vol. 1, no. 3, [In Persian].
- Badrehei, Seyed Ali and Aref Mousavi (2008), *Modern rural management in search of a suitable solution for the development of rural areas*, Tehran, Eštīāq-e Noor, [In Persian].
- Palmer, Monty, Larry Ashtern, and Charles Gayle (2016), *a new approach to political science; Translated by Manouchehr Shojaei*, Tehran: [by order] Office of Political and International Studies of the Ministry of Foreign Affairs, [In Persian].
- Khabeiri, Kabek (1999), “comparing two levels of domestic and international analysis of authors”, *Strategy Quarterly*, no. 17, [In Persian].
- Rafi, Hossein, Majid Abbaszadeh Marzbali, and Meisham Kahraman (2018), “Political culture; A conceptual and theoretical review”, *Politics Quarterly*, Year 5, no. 1, [In Persian].
- Rizwani, Ali Asghar (2003), *the relationship between the city and the village*, Tehran: Makan publishing house, [In Persian].
- Soltani, Soltanali (2013), *Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad*, collection of documents and reports, Kaveh Bayat (ed.), 2 volumes, Tehran, The Center for the Great Islamic Encyclopedia, [In Persian].
- Siahpur, Keshvad (2016), “The position and political status of Behbahan and Kohgiluyeh provinces from the fall of Zandiyeh to the beginning of the Nasrid era”, *research journal of local histories of Iran*, fifth year, no. 2, [In Persian].
- Taheri, Atta (2008), *Kūč Kūč*, Tehran, Soḡan.
- Alam, Abdorrahman (2015), *Foundations of Political Science*, Tehran, Ney Publishing, [In Persian].
- Abdollah, Abdolmutalleb (2008), “A Survey of Voting Behavior Theories”, *Islamic Revolution Approach Magazine*, Year 3, no. 8, [In Persian],
- Askari, Nader (2006), *Bāvi Gošehei dar Sarāy-e Homayun*, Tehran, Gutenberg, [In Persian].
- Issawi, Charles Philip (2010), “The Economic history of Iran 1800-1914”, Yaqub Azhand (trans.), Tehran, Gostareh, [In Persian].

33 Abstract

- Ghafari, Heibatollah (1989), *Boyer Ahmad nomadic social structures*, Tehran, Ney, [In Persian].
- Ghafari, Yaqoub (1999), *social history of Kohgiloye and Boyer Ahmad*, Isfahan, Golhā Publications.
- Qavam, Abdul Ali (2015), *Comparative Politics*, Tehran, Samt, [In Persian].
- Kaviani, Morad, Qarabeigi Mossayeb (2017), *Geography of Elections, Foundations, Concepts and Approaches*, Tehran, Strategic Studies Research Institute, [In Persian].
- Majidi Karai Noor, Mohammad (2014), *The traditional memorial system of Kohgilouye and Boyer Ahmad's nomads*, Tehran, Farhang-e Mānā, [In Persian].
- Mirzaei Tabar, Meysam, Vahid Sadeghi, and Mohammad Hossein Hosseini (2017), "The Role of Influential Groups and Social Forces in the Islamic Consultative Assembly (Research Sample: Mamassani Constituency)", *Geography and Regional Development*, no. 2, vol. 16, [In Persian].
- Niyazi, Mohsen et al. (2018), *political participation from theory to practice*, Tehran, Culture Review.
- Waez (Shahrestani), Nafiseh (2009), *Nomadic policy of the first Pahlavi government*, Tehran, Iranian history Publishing House, [In Persian].

english Sources

- Almond G. A (1990), the study of Political culture, in *A Disciplin divided: school, and sects in political science*, Newbuly park, sage.
- Almond G. A. and Sidney Verba (1963), *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, USA, Sage Publications.Inc
- Banducci Susan, A. and A. Karp Jeffrey (2008), "Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How Electoral Systems Shape Political Behaviour", *British Journal of Political Science*.

Documents

- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 3/170/3/1/2/19 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 4/7/3/1/19/3 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 5/31/22/1/3 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 6/114/22/1/2/1 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 7/200/22/1/2/2 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 9/164/22/2 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 10/38/22/2 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 11/120/13/2 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 12/12/12/2 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 13/95/12/2 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 14/179/12/1/3 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 15/62/12/1 [In Persian]
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 16/145/11/1 [In Persian].
- Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 18/126/18/1 [In Persian].

Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 19/6/15/1 [In Persian].

Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 20/115/40/1 [In Persian].

Documents of the Library of the Islamic Council Library under retrieval number: 20/133/57/1 [In Persian].

مسئله انتخابات مجلس شورای ملی در منطقه بهبهان و کهگیلویه پیش از اصلاحات ارضی

سجاد جمشیدیان*

سیدابوالفضل رضوی**، مرتضی تهامی***

چکیده

انتخابات مجلس شورای ملی از جمله روی داده‌ها و جریان‌اتی بود که مردم منطقه کهگیلویه و بهبهان که برپایه سلسله‌مراتبی خاص در ساختار ایلی و نوعی نظام اجتماعی محلی گذران زندگی می‌کردند با آن مواجه شدند. ساختار ایلی - عشیره‌ای، نظام ارباب‌رعیتی و توجه مردم عادی به بزرگان باعث می‌شد تا پیش از اصلاحات ارضی برگزاری انتخابات بر سه محور تأثیرگذار حکومت مرکزی، خوانین، و متنفذان محلی صورت پذیرد. بر این اساس، پژوهش حاضر درصدد است تا با رویکرد توصیفی - تحلیلی و بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و آرشیوی ماهیت مشارکت مردم در انتخابات دوره‌های سوم تا بیستم مجلس شورای ملی در منطقه بهبهان و کهگیلویه را تبیین کند. پرسش اصلی این است که ساخت قومی - قبیله‌ای و نظام اجتماعی و سیاسی حاکم بر منطقه، در سیر تحول انتخابات این حوزه انتخابیه پیش از اصلاحات ارضی چه تأثیری داشته است؟ دستاورد پژوهش حاکی از این است که به سبب آشنابودن بسیاری از مردم با ماهیت و کارکرد انتخابات، این مهم توسط خوانین، متنفذان محلی، و دخالت دولت مرکزی صورت می‌گرفت و رفتار انتخاباتی مردم به واسطه این سبک زندگی و عدم شناخت کافی از کارکرد مجلس شورای ملی، تحت تأثیر وابستگی‌های قومی و قبیله‌ای و تحت نفوذ قدرت‌های محلی حاکم در نظام ایلی بود. از این رو، مطابق با نظریه گابریل آلموند،

* دانشجوی دکتری تاریخ ایران پس از اسلام، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،
jamshidiyan.sajjad@gmail.com

** دانشیار گروه تاریخ، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران،
abolfazlrazavi@khu.ac.ir

*** استادیار گروه تاریخ، دانشگاه خوارزمی، تهران، ایران،
motahami20@khu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۲۶، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۶/۲۲

فرهنگ سیاسی مشارکتی در مناطق کهگیلویه محدود و در منطقه بهبهان تبعی بود و موجب انزوا و ناکارایی مردم منطقه در تصمیم‌گیری‌ها و دگرگونی‌های سیاسی اثرگذار می‌شد.

کلیدواژه‌ها: انتخابات، مجلس شورای ملی، پهلوی، کهگیلویه، بهبهان، مشارکت سیاسی.

۱. مقدمه

مردم ساکن بهبهان و کهگیلویه به واسطه زندگی ایلی و کوچ و پرداختن به زندگی کشاورزی و دادوستد، کم‌تر به مسائل روز آشنایی داشتند و به‌جز بزرگان و حاکمان منطقه، که با جو سیاسی کشور تاحدودی آشنا بودند، اکثریت مردم از وقوع انقلابات و جریانات سیاسی کشور بی‌خبر بودند. انتخاب حاکمان نامناسب از سوی حکام قاجاری و سیاست‌های اشتباه آنان در اختلاف‌افکنی میان ساکنان بومی این نواحی باعث شد کهگیلویه و بهبهان که دیرزمانی از ایالات مهم ایران به‌شمار می‌رفتند در این زمان اعتبار گذشته خود را از دست دهند و از دایره قدرت به مناطق پیرامونی تبدیل شوند. در این مناطق به واسطه وجود سلسله‌مراتب ایلی، قدرت در دست خوانین و اطرافیان آنان شامل خوانین، کدخدایان، و متنفذان محلی بود و این دو قشر اگرچه جمعیت کمی را در بر می‌گرفتند، تصمیم‌گیرنده اصلی تمامی مسائلی بودند که در ایل و مناسبات قومی به‌وقوع می‌پیوست.

با برقراری سلطنت مشروطه ساختار سیاسی کشور دچار دگرگونی و زمینه‌ساز ایجاد قانون در کشور گردید، اما در این مناطق نظام سیاسی بدون تغییر باقی ماند و نظام ایلی و قبیله‌ای تا اصلاحات ارضی به‌خصوص در مناطق کهگیلویه و بویراحمد دست‌نخورده باقی ماند. اگرچه برخی از سازمان‌ها و نهادهای مدنی، نظامی، و دولتی در منطقه بهبهان ایجاد شده بودند، اما این تغییرات ناکافی بودند و تأثیرگذاری کمی داشتند. در مناطق شرقی حوزه انتخابیه مردم کماکان به زندگی ایلی خود ادامه دادند و داشتن نماینده در مجلس شورای ملی برای آنان چندان اهمیتی نداشت. در شهر بهبهان به واسطه وجود نشانه‌های شهرنشینی و با تأسیس مجلس شورای ملی، بزرگان این منطقه به دلیل مناسباتی که در مرکز با بزرگان مشروطه داشتند، از نمایندگی و حق وکالت اطلاع یافتند و خواهان داشتن نماینده در مجلس شدند. در این منطقه اگرچه نسبت به مناطق کهگیلویه از شناخت بیش‌تری نسبت به انتخابات برخوردار بودند، به دلیل پیروی از بزرگان و متنفذان محلی، برگزاری انتخابات و تعیین نماینده را به آنان واگذار کرده بودند.

پژوهش پیش‌رو با رویکرد توصیفی-تحلیلی و طرح این پرسش که ساخت قومی-قبیله‌ای و نظام اجتماعی و سیاسی حاکم بر منطقه در سیر تحول انتخابات این حوزه انتخابیه پیش از

اصلاحات ارضی چه تأثیری داشت، سعی در تبیین رویکرد مردم این منطقه به مسئله انتخابات دارد. در این جهت، پس از بررسی چگونگی برگزاری انتخابات و سیر تحول آن در منطقه بهبهان و کهگیلویه، به بررسی ساختار اجتماعی منطقه خواهد پرداخت. در ادامه، مواجهه مردم منطقه با پدیده انتخابات را تبیین می‌کند و سپس به زمینه‌های ناکارآمدی و ناکارکردی انتخابات در این حوزه می‌پردازد. این بررسی در پرتو نظریه گابریل آلموند-وربا و چگونگی کارکرد فرهنگ سیاسی در نظرگاه وی صورت می‌گیرد.

۲. پیشینه پژوهش

مسئله انتخابات و مشارکت سیاسی در منطقه کهگیلویه و بهبهان از جمله موضوعاتی است که از سوی مورخان و پژوهش‌گران در عرصه ملی و محلی به آن توجه نشده است. اکثر کتاب‌ها و پژوهش‌هایی که درباره این مناطق به رشته تحریر درآمده‌اند، صرفاً گزارش جنگ‌های درون و برون‌ایلی است که در یک‌صد سال گذشته به شیوه توصیفی و نقلی به ذکر این حوادث و تفاخر به نظام ایلی نوشته شده‌اند. مقاله «نمایندگان بهبهان و کهگیلویه و بویراحمد در مجلس شورای ملی» تألیف سجاد جمشیدیان (تابستان ۱۳۹۰) و چاپ شده در شماره دوم فصل‌نامه علمی-ترویجی/سناد بهارستان اولین مقاله‌ای است که به صورت تخصصی به مسئله انتخابات و معرفی نمایندگان مجلس شورای ملی در این حوزه توجه کرده است. در این مقاله به صورت اجمالی به نحوه برگزاری انتخابات در حوزه بهبهان، کهگیلویه، و بویراحمد و نیز میزان آرای نمایندگان در هر کدام از حوزه‌ها پرداخته شده است. بررسی نقش و عملکرد نمایندگان بهبهان و کهگیلویه در مجلس شورای ملی از مجلس سوم تا پایان دوره پهلوی رساله دکتری حیدر بابلی‌نیا (۱۴۰۰)، پژوهش دیگری است که به بحث نمایندگی مجلس شورای ملی در این منطقه پرداخته است. موضوع و هدف این رساله کارکرد نمایندگان این حوزه پس از انتخاب و راه‌یابی به مجلس شورای ملی است و به انتخابات و نحوه برگزاری آن و مشارکت مردم که موضوع و هدف نوشتار پیش‌روست نمی‌پردازد. مقاله «بررسی انتخابات دوره هجدهم مجلس شورای ملی حوزه کهگیلویه و بهبهان» نوشته جهانبخش ثواقب و احمد لعبت‌فرد از دیگر پژوهش‌هایی است که به ذکر حوادث سیاسی پس از کودتای مرداد ۱۳۳۲ و تأثیر آن بر فضای عمومی منطقه کهگیلویه و بهبهان و نحوه انتخابات مجلس هجدهم در این حوزه می‌پردازد. پژوهش حاضر از زاویه تاریخ محلی، به تبیین عوامل مؤثر و تأثیرگذار بر جریان انتخابات مجلس شورای ملی در این منطقه خواهد پرداخت و از منظر تاریخ ملی، نگرش سیاسی، رفتار انتخاباتی مردم، و نحوه مشارکت مردم را در انتخابات براساس نظریات مهم انتخاباتی مورد بحث و تجزیه و تحلیل قرار خواهد داد.

۳. چهارچوب نظری و تعاریف مفاهیم

۱.۳ مشارکت سیاسی و انتخابات

مشارکت سیاسی به عنوان بارزترین جلوه مشارکت رابطه تنگاتنگی با مشروعیت نظام‌های سیاسی دارد و به میزان زیادی بیان‌گر نوع نظام سیاسی هر جامعه‌ای است. مطالعه مشارکت سیاسی هر جامعه‌ای شناخت رفتار سیاسی مردم آن را میسر می‌سازد و مشخص می‌کند که در بسترهای اجتماعی گوناگون، میزان مشارکت سیاسی شهروندان چگونه و تحت تأثیر چه عواملی است (نیازی و دیگران ۱۳۹۸: ۱۶-۱۷). در مشارکت سیاسی، حضور و دخالت آگاهانه، هوشیارانه، خلاق، و متعهدانه افراد جامعه و قشرهای مختلف شهری و روستایی در تصمیم‌گیری‌ها مورد توجه است (ازکیا و غفاری ۱۳۸۶: ۲۵). انتخابات به عنوان یکی از بنیادی‌ترین پایه‌های مردم‌سالاری دربرگیرنده یک رشته امور و کارهای هماهنگ و به هم پیوسته است که در یک حوزه جغرافیایی محدود و یک بازه زمانی معین اعمال می‌شود تا از ره‌گذر آن نماینده یا نمایندگان از سوی اکثریت شهروندان یا رأی‌دهندگان آن قلمرو جغرافیایی برگزیده شوند (کاویانی‌راد ۱۳۹۶: ۸۳). مشارکت سیاسی به خصوص در قالب رفتار انتخاباتی به عنوان یکی دیگر از مباحث جامعه‌شناسی سیاسی به شمار می‌رود. از آن‌جاکه تحلیل رفتار انتخاباتی نیازمند شناخت زمینه‌هاست و دیدگاه‌های طرح‌شده در جامعه‌شناسی به شناسایی بسترها می‌پردازد و متغیرهای متفاوتی را در تبیین و تفسیر فعالیت نیروهای اجتماعی بیان می‌کند، می‌تواند به صورت غیرمستقیم در تصویرسازی واقعیت مشارکت سیاسی در فرایند انتخابات یاری کند. در بررسی الگوهای رفتارهای انتخاباتی دیدگاه‌های گوناگونی وجود دارد که هریک متغیرهایی برای تحلیل رفتار رأی‌گیری افراد بیان می‌کند.

بسیاری از محققان علم سیاست کوشیده‌اند تا الگوهای نظری مختلفی را به منظور فهم رفتار رأی‌دهندگان ارائه کنند. تا پیش از جنگ جهانی دوم عامل جغرافیا و زندگی در محیط خاص تنها عامل بررسی الگوهای انتخابات بود. پس از جنگ جهانی دوم استفاده از فردگرایی به عنوان یک روش در تحقیقات علوم اجتماعی متداول شد و جامعه‌شناسی انتخابات را نیز تحت تأثیر خود قرار داد (ایوبی ۱۳۷۷: ۱۶). اندیشمندان حوزه رفتارشناسی انتخاباتی و الگوهای مشارکتی عوامل مؤثر بر رفتار انتخاباتی را به لحاظ تحلیلی در پنج نظریه هویت حزبی، ایدئولوژی مسلط، جامعه‌شناسی سیاسی، روان‌شناسی سیاسی، و اقتصاد سیاسی در دو سطح خرد و کلان مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌دهند. در این تقسیم‌بندی در بحث الگوهای رفتار انتخاباتی از الگوی جامعه‌شناسی (sociological approach) به عنوان طبقه یاد می‌شود و این رویکرد به

انگیزه‌های فردی کم‌تر می‌پردازد. در الگوی روان‌شناسی اجتماعی یا هویت حزب (psychological approach) افراد احساس نزدیکی و تعلق با احزاب می‌کنند و به آن کاندیدا و نام‌زدی رأی می‌دهند که حزب معرفی می‌کند (عبدالله ۱۳۸۸: ۸۹-۹۲). براساس رویکرد اقتصاد سیاسی (عقلانی) (economy political approach)، که از آن به‌عنوان نظریه انتخابی یاد می‌شود، شهروندان زمانی در انتخابات حضور پیدا می‌کنند که منافعی که تأمین شود (Banducci and Karp 2008: 220). از این منظر رأی‌دهندگان از میان برنامه‌های اعلام‌شده کاندیداها همانی را که تأمین‌کننده منافع آن‌هاست، انتخاب می‌کنند (لاشکی و پیشگاهی فرد ۱۳۸۸: ۹۶) و دیدگاه هر شخص برای انتخاب کاندیدای انتخاباتی متفاوت با اشخاص دیگر است.

علاوه بر الگوهای مذکور، نظریات و نگرش‌های دیگری نیز درباره رفتارشناسی انتخاباتی وجود دارد که مهم‌ترین آن‌ها به فرهنگ سیاسی انتخاباتی می‌پردازند. فرهنگ سیاسی را در یک عبارت کلی می‌توان به‌عنوان بخشی از فرهنگ اجتماعی، مجموعه‌ای از رویکردها، باورها، و احساسات اعضای یک جامعه درقبال نظام سیاسی، نخبگان سیاسی، و قدرت سیاسی تعریف کرد (Almond and Verba 1963: 12). می‌توان گفت مجموعه‌ای از باورها، ارزش‌ها، ایستارها، نگرش‌ها، و آگاهی‌هایی که نزد شهروندان درونی می‌شود و جهت‌گیری و ارزیابی آن‌ها را از نظام سیاسی تعیین می‌کند، فرهنگ سیاسی گفته می‌شود (ibid.). شناخته‌شده‌ترین صاحب‌نظر در زمینه فرهنگ سیاسی و تحلیل‌های مربوط به آن گابریل آلموند است. پژوهش‌های آلموند و همکارانش، سیدنی وربا (Sidney Verba)، و بینگام پاول (Byngam Pavel)، با تأکید بر مفهوم اجتماعی‌شدن، از بهترین پژوهش‌ها در عرصه تحلیل‌های مربوط به فرهنگ سیاسی است. آلموند، فرهنگ سیاسی را الگوی ایستارها و سمت‌گیری‌های فردی درقبال سیاست در میان اعضای یک نظام تعریف می‌کند و سه گونه اصلی از فرهنگ سیاسی را پیش‌نهاد می‌کند (Almond and Verba 1990: 138) که در ادامه به آن‌ها پرداخته می‌شود:

الف) فرهنگ سیاسی محدود (parochial) که در ساخت‌های بدون دولت تکوین می‌یابد. فرد نه به‌طور مستقیم از عملیات و یا خط‌مشی سیاسی «نظام سیاسی ملی» آگاه است و نه خود را به‌عنوان عضوی از یک ملت می‌شناسد (پالمر ۱۳۹۵: ۱۰۲). به‌عقیده آلموند و وربا در فرهنگ سیاسی محدود، فرد توانایی مقایسه تغییراتی را که نظام سیاسی آغاز کرده است، ندارد. افراد دارای فرهنگ سیاسی محدود یا دست‌خوش انجماد فکری از نظام سیاسی هیچ انتظاری ندارند (Almond 1990: 189). در این نوع فرهنگ سیاسی، مردم هرگز خود را بر شکل‌گیری تصمیم‌ها یا دگرگونی‌های سیاسی اثرگذار نمی‌دانند. این افراد نوعی از وابستگی را به نظام

احساس می‌کنند و دراصل به نوعی رابطهٔ هرم وار به صورت خطی یک طرفه از رأس هرم، که قدرت سیاسی است، و جامعه روی می‌آورند؛ یعنی افراد اعتقاد دارند که خود را به پیروی از دستورهای حکومت ملزم بدانند، ولی برای خود در حکومت نقشی قائل نیستند یا از حقوق خود آگاهی ندارند (خبیری ۱۳۷۸: ۸۵)

ب) **فرهنگ سیاسی تبعی (subjective):** در این نوع فرهنگ، شهروندان از نقش‌های گوناگون حکومت آگاه‌اند، اما از آن‌جاکه برای خود به عنوان شریکی فعال در سپهر سیاست نقشی قائل نیستند، از مکانیسم‌های ورودی سیستم تصویری در ذهن ندارند و خود را عاجزتر از آن می‌دانند که در این مکانیسم‌ها تأثیری بگذارند. در این فرهنگ‌ها افراد نقش مطیعانه و منفعلانه دارند و مردم به ظاهر سیاست را پی‌گیری می‌کنند، ولی از نظر ذهنی و روانی در خود احساس تعهد و تکلیفی ندارند (Almond and Verba 1963: 18). در این نوع فرهنگ، نخبگان سیاسی پاسخ‌گوی مردم هستند و مردم معمولاً قدرت را درون آنان متجلی می‌یابند. ساختار انتخاباتی در این فرهنگ هست، ولی عمل انتخاب ناآگاهانه است (خبیری ۱۳۷۸: ۸۴). بنابراین، افراد نقش فرمان‌بردار و منفعلانه دارند.

ج) **فرهنگ سیاسی مشارکتی (participation):** مشارکت‌کنندگان سیاسی افرادی هستند که از ساختار و روند نظام سیاسی و خواست‌ها آگاهی دارند و در کار تصمیم‌گیری دخالت می‌کنند. مشارکت‌کنندگان سیاسی ایستارهای خاصی نسبت به ساختارهای سیاسی مانند احزاب و گروه‌های ذی نفوذ و نقش‌های آن‌ها در این ساختارها دارند (عالم ۱۳۹۴: ۱۱۵). در این نوع فرهنگ، مردم به طور نسبی در نهادها (طرح درخواست‌ها) و نیز داده‌ها (راه‌بردها، قوانین، و طبقه‌بندی اولویت‌ها) نقش ایفا می‌کنند و دربارهٔ رفتار نخبگان سیاسی حساس‌اند. در کشورهای برخوردار از این فرهنگ سیاسی، شهروندان از نظر روانی معتقدند می‌توانند به نظام سیاسی کمک کنند (قوام ۱۳۹۴: ۷۳) و بر تصمیم‌های سیاسی اثر بگذارند.

به‌باور آلموند و وربا، این سه نوع فرهنگ سیاسی صرفاً الگوهای نظری هستند و در دنیای واقعی به صورت ناب وجود ندارند (رفیع و دیگران ۱۳۹۷: ۳۲). انتخابات در جوامع مختلف براساس شیوه‌های فنی گوناگون و متناسب با فرهنگ سیاسی آن جامعه انجام می‌شود. ساختارهای سیاسی، فرهنگی، اجتماعی، و اقتصادی حاکم و الگوی فضایی توزیع قدرت و روی داده‌های جوامع نقش مؤثری در ترسیم نقشهٔ رفتار انتخاباتی و تصمیم‌رأی‌دهندگان ایفا می‌کند. از آن‌جاکه تحلیل رفتار انتخاباتی نیازمند شناخت زمینه‌هاست و دیدگاه‌های طرح‌شده در جامعه‌شناسی به شناسایی بسترها پرداخته و متغیرهای متفاوتی را در تبیین و تفسیر فعالیت

نیروهای اجتماعی بیان کرده‌اند، می‌توانند به‌صورت غیرمستقیم در تصویرسازی واقعیت مشارکت سیاسی در فرایند انتخابات مؤثر باشند.

۴. ساختار اجتماعی در مناطق کهگیلویه، بویراحمد، و بهبهان

جامعه ایران بیش از آن‌که شهری باشد، روستایی و ایلی بوده است و حتی در عصر قاجار تنها حدود ۱۲ درصد از کل جمعیت ایران در شهرها به‌سر می‌بردند (عیسوی ۱۳۶۹: ۵۰). در اواخر دوره قاجار و ابتدای دوره مشروطه، دولت در امور روستاها و اداره آن‌ها چندان دخالتی نداشت و مالکان عهده‌دار اداره روستاها بودند (بدره‌ای ۱۳۸۸: ۲۶). مردم ساکن مناطق شرقی، یعنی کهگیلویه و بویراحمد، به چند ایل و طایفه تقسیم می‌شدند که هرکدام از این طوایف در سرزمین‌های خود به کوچ مبادرت می‌کردند. در این منطقه تا اوایل قرن اخیر شمسی سازمان ایلی منسجمی وجود نداشت (غفاری ۱۳۶۸: ۷۹) و عشایر این ناحیه بیش‌تر به‌صورت طوایف و بعضاً نیروهای مستقل زندگی می‌کردند. سازمان اجتماعی، سنتی، و قدیمی مردم این منطقه و مقررات حاکم بر آن برپایه نظام دودمانی و سلسله‌مراتبی بود (واعظ شهرستانی ۱۳۸۸: ۱۳۹) که از زندگی کوچ‌نشینی در قرون گذشته شروع و به زندگی منسجم ایلی در قرن حاضر تبدیل شده بود و سپس پس از اصلاحات ارضی به یک‌جانشینی حداکتری تبدیل شد. این سرزمین در سال‌های گذشته از نظر تقسیمات کشوری به‌صورت مستقل و زمانی قسمتی از آن جزء فارس و قسمت دیگر آن جزء خوزستان بوده است، اما سرانجام و پس از شورش ایل بویراحمد در سال ۱۳۴۱ و ۱۳۴۲ ش از فارس و خوزستان مجزا شد و منطقه مستقلی به‌نام فرمان‌داری کل و سپس استان کهگیلویه و بویراحمد را تشکیل داد و منطقه بهبهان نیز به استان خوزستان واگذار شد.^۱

در این منطقه با شکل‌گیری حکم‌رانی خوانین نوعی نظام طبقاتی شکل گرفت که روابط ساکنان با یک‌دیگر را به‌صورت عمودی تعریف می‌کرد. به همین دلیل، نوع نگاه ساکنان به یک‌دیگر در درون یک قلمرو یا طایفه مبتنی بر طبقه اجتماعی اشخاص و خانواده‌ها تعریف می‌شد. ایل در این مناطق هرمی را تشکیل می‌داد که خان و بستگانش، سران طایفه، و ریش‌سفیدان در رأس هرم و دام‌داران، کشاورزان، توده مردم، رعایا که جمعیت اصلی ایل را تشکیل می‌دادند، و تعدادی خوش‌نشین، کاسب‌کار، و غیره در مجموعه ایل پراکنده بودند و هریک جای خاص خود را در کف هرم دارا بودند (طاهری ۱۳۸۸: ۱۴۸-۱۴۹). در این نظام ساختار اجتماعی به‌گونه‌ای نهادینه شده بود که امکان تحرک و پویایی فرهنگی، اجتماعی،

اقتصادی، و سیاسی به سختی امکان پذیر بود. از سوی دیگر، خفقان دوره خوانین مانع از ابراز وجود اشخاص صاحب درایت و عقلانیت سیاسی می شد و همگان ناگزیر از فرمان برداری از خوانین بودند (میرزایی تبار و دیگران ۱۳۹۶: ۳۵). تسلط خوانین بر جوامع روستایی و ایلاتی و استثمار شدید آنان در قرون مختلف باعث شده بود که این جوامع دچار چنان ضعف و انحطاطی شوند که تقریباً خود را در ارکان اقتصادی و سیاسی مؤثر نمی دیدند و این تصور به وجود آمده بود که ده بی مالک تن بی سر است و همیشه نیاز به شخص خان در منطقه احساس می شد.

در سمت غربی حوزه انتخابیه، شهرستان بهبهان با مناطق و روستاهای تابعه خود اگرچه جمعیت کمتری نسبت به منطقه شرقی داشت، به واسطه وجود شهر بهبهان که از دوره های گذشته شهریت خود را حفظ کرده بود، نسبت به منطقه کهگیلویه وضعیت اجتماعی، سیاسی، و اقتصادی بهتری داشت. زندگی در بهبهان حول دشمنی های دو سمت شهر و نزاع های بی شماری خلاصه می شد که از دوره های گذشته برای این شهر به ارث رسیده بود. در یک سمت شهر مردم بیش تر صنعت گر و بازاری بودند و در سمت دیگر شهر مردم با کشاورزی و دامداری امرار معاش می کردند. اکثر مردم عادی شهر در این زمان از نعمت سواد بی بهره بودند و سواد و علم آموزی در بین برخی از قشرهای متمول خلاصه می شد. در شهر بهبهان نیز مانند شهرستان کهگیلویه سلسله مراتب ایلی برقرار بود و مردم این مناطق در بسیاری از مسائل به خصوص انتخابات از اطلاعات بیش تری نسبت به آن برخوردار بودند، اما از بزرگان شهر تبعیت می کردند و در تصمیم گیری های کلان به سلسله مراتب هرم قدرت وفادار بودند. باور که در سال ۱۳۲۴ مسئول مناطق نفت خیز این مناطق بوده است و در میان مردم بهبهان زندگی کرده بود، در مورد عادات رفتاری و شیوه زندگی مردم بهبهان می نویسد: «عادات و رفتار توده این شهر از هر حیث به رفتار و عادات عمومی ایلات نزدیک است و شباهت تام و تمامی دارد» (باور ۱۳۲۴: ۴۱). سیاهپور نیز معتقد است که ولایت مذکور بافت ایلی و عشیره ای داشت (سیاهپور ۱۳۹۶: ۱۲۳). تقسیم بندی این منطقه به دو دسته قناتی و بهبهانی باعث خصومت ها و عداوت های بی شماری شده بود که از سال های دور به نسل کنونی به ارث رسیده بود و این دودستگی به ایلات هم جوار کهگیلویه نیز سرایت کرد و آنان نیز گاهی طرف قناتی ها و گاهی هم هوادار بهبهانی ها می شدند. تقسیم بندی قدرت در این شهر نیز حول این دو کانون قدرت خلاصه می شد. در منطقه بهبهانی ها خاندان طباطبایی از سالیان بسیار دور قدرت را در این قسمت و در کل شهر بهبهان در دست داشتند و از این خانواده آقای میرزا سلطان محمدخان

منصوری (سردار امجد) مقام شامخی را در بهبهان و کهگیلویه دارا بود و در رأس سلسله طباطبایی قرار داشت. در این زمان ملاک درجه اول شهرستان بهبهان خانواده حاج سیدآقا موسوی معین‌التجار، پدربزرگ سردار امجد، بود (باور ۱۳۲۴: ۴۱) و در بسیاری از انتخابات برگزار شده در این حوزه نقش اصلی در تعیین نماینده این شهر را برعهده داشت. در قسمت قنوت که قرابت بیش‌تری با نواحی کهگیلویه داشت، خانواده بهادرالسلطان قنوتی ریاست این قسمت و قوم قنوتی را برعهده داشت و در بسیاری از انتخابات برگزار شده نیز به‌عنوان کاندیدا و عضو انجمن مرکزی حضور داشت.

تا پیش از اصلاحات ارضی ارتباط روستاییان و مناطق عشایری با دنیای خارج محدود بود و جماعت روستایی ایران به‌دلیل آن‌که در منطقه خود محصور بودند، فقط به زندگی در منطقه خود می‌اندیشیدند و با محیط اطراف خود ارتباط بسیار کمی داشتند و از شرایط سایر روستاها و مناطق دیگر ایران اطلاع خاصی نداشتند. ازسوی دیگر، چون وضعیتی غیر از وضعیت موجود برای خود متصور نبودند، تلاشی برای تغییر این وضعیت انجام نمی‌دادند و از ارتباط با سایر روستاها و مناطق شهری پیرامون خود نیز سرباز می‌زدند. در نتیجه، آگاهی آنان از شرایط اجتماعی و سیاسی کشور بسیار کم و ناچیز بود و درکل اکثریت روستاییان ایران با فقر شدید دست به گریبان بودند (رضوانی ۱۳۸۲: ۱۴۵).

در این مناطق تا پیش از اصلاحات ارضی ارتباط و مراودات میان بهبهانی‌ها و بویراحمدی‌ها به‌دلیل بُعد مسافت کم‌تر صورت می‌گرفت و مناطق عشایری بویراحمد با اردکان فارس (سپیدان امروزی)، کازرون، و شهرضا مراودات تجاری داشتند و کم‌تر با بهبهان ارتباط برقرار می‌کردند. ارتباط با مناطق بهبهان در نواحی کهگیلویه، طیبی، و بهمنی خلاصه می‌شد و به‌دلیل نزدیکی با شهر بهبهان مردم این مناطق بیش‌تر باهم مراودات اقتصادی، فرهنگی، و سیاسی داشتند.

۵. انتخابات مجلس شورای ملی در حوزه بهبهان و کهگیلویه

انتخابات مجلس شورای ملی در این مناطق در دوره‌های اول و دوم مجلس شورای ملی به‌عنوان حوزه مجزا برگزار نشد و در این دو دوره در حوزه انتخابیه فارس در انتخابات شرکت می‌کردند. داشتن نماینده برای منطقه کهگیلویه و بهبهان از دوره سوم مجلس شورای ملی و تغییرات نظام‌نامه انتخابات و اعطای حق رأی به ایلات و عشایر آغاز شد.

از این دوره به بعد، به جز دوره هشتم که در این حوزه انتخاباتی برگزار نشد و دوره هفدهم که به علت درگیری های انتخاباتی انتخابات آن ناتمام ماند، در سایر دوره ها انتخابات مجلس شورای ملی در این حوزه برگزار شد و این منطقه در مجلس شورای ملی نماینده داشت.

جدول ۱. آرای نمایندگان در دوره های مختلف انتخابات مجلس شورای ملی

دوره	نام نماینده	تعداد آرا	کل آرا
سوم	سیدامان الله بهبهانی	۱۶۴	۲۴۵ (مرکز اسناد کتابخانه مجلس، سند ۳/۱۷۰۳/۱/۲/۱۹)
چهارم	سردار اقبال بختیاری	۱۷۲۲	۲۶۵۹ (همان، ۴/۷/۳/۱/۱۹/۳)
پنجم	حسن خان مشارالملک	۲۶۱	۶۵۴۷ (همان، ۳/۱/۲۲/۳۱/۵)
ششم	حبیب الله نوبخت	۶۰۵۳	۸۶۶۵ (همان، ۶/۱۱۴/۲۲/۱/۲/۱)
هفتم	حبیب الله نوبخت	۶۳۴۰	۷۸۸۰ (همان، ۷/۲۰۰/۲۲/۱/۲/۲)
هشتم	انتخابات در این حوزه برگزار نشد		
نهم	سلطان علی سلطانی	۱۰۶۴۴	۱۱۳۸۲ (همان، ۹/۱۶۴/۲۲/۲)
دهم	سلطان علی سلطانی	۱۰۵۲۷	۱۱۶۴۴ (همان، ۱۰/۳۸/۲۲/۲)
یازدهم	سلطان علی سلطانی	۱۰۹۸۴	۱۱۷۳۶ (همان، ۱۱/۱۲۰/۱۳/۲)
دوازدهم	سلطان علی سلطانی	۱۰۴۵۵	۱۱۷۷۲ (همان، ۱۲/۱۲/۱۲/۲)
سیزدهم	سلطان علی سلطانی	۱۰۶۷۵	۱۲۱۱۲ (همان، ۱۳/۲/۱۲/۵/۹)
چهاردهم	سلطان علی سلطانی	۱۱۴۱۱	۱۲۵۳۰ (همان، ۱۴/۱۷۹/۱۲/۱/۳)
پانزدهم	سلطان علی سلطانی	۱۱۹۶۶	۱۳۰۸۶ (همان، ۱۵/۶۲/۱۲/۱)
شانزدهم	سلطان علی سلطانی	۸۹۳۳	۱۳۲۴۹ (همان، ۱۶/۱۴۵/۱۱/۱)
هفدهم	انتخابات در این دوره برگزار نشد		
هجدهم	سلطان علی سلطانی	۱۳۷۳۲	۱۵۲۴۵ (همان، ۱۸/۱۲۶/۱۸/۱)
نوزدهم	سلطان محمد سلطانی	۱۱۱۱۸	۱۴۰۰۷ (همان، ۱۹/۶/۱۵/۱)
بیستم بهبهان کهگیلویه	سلطان علی سلطانی	۸۵۶۷	۱۰۴۱۷ (همان، ۲۰/۱۱۵/۴۰/۱)
	حسین هاشمی حائری	۹۷۲۵	۱۰۰۰۰ (همان، ۲۰/۱۳۳/۵۷/۱)

۶. ماهیت، کارکرد، و ناکارآمدی انتخابات در بهبهان و کهگیلویه

۱.۶ انتخابات در منطقه کهگیلویه

انتخابات مجلس در مناطق عشایری کهگیلویه و بویراحمد در شرایطی انجام می‌شد که مردم این منطقه از کارکرد مجلس شورای ملی و نمایندگی مجلس بی‌اطلاع بودند. هم‌چنین شیوه زندگی آنان در نظام ایلپاتی باعث شده بود که به این نهاد مهم و انتخابات آن واکنش خاصی نشان ندهد و در بسیاری از زمان‌ها حتی از برگزاری آن باخبر نباشد. به‌نوشته مجیدی کرای: ۲:

مردم عشایر و ایلات طبق نظام سستی ایران تحت حاکمیت مستبدانه خان‌های ایلات بودند و بدون توجه و آگاهی به جریان سیاسی مملکتی در بی‌خبری و بی‌دانشی به‌سر می‌بردند و نمی‌دانستند که انتخاب نماینده مجلس برای چه و انتخابات مجلس و تشکیل مجلس برای چیست (مجیدی کرای ۱۳۹۳: ۲۱۰).

در مناطق عشایری کهگیلویه و بویراحمد وضعیت رأی‌گیری به این صورت بود:

پس از تشکیل انجمن نظارت مرکزی بر انتخابات در بهبهان و اعلام روزهای رأی‌گیری چند صندوق که می‌بایست آرای مخفی مردم در آن ریخته شود، تهیه و ... به مناطق خان‌نشین ایلات که محل تشکیل انجمن نظارت فرعی بر انتخابات می‌بود اعزام می‌شد. این افراد به مراکز خان‌نشین کهگیلویه و بویراحمد به‌خصوص قلعه‌لنده، قلعه‌پلی ضرغام‌آباد، قلعه تلگرد چرام، قلعه ممبی بهمی، تلخسرو و دروهان بویراحمد علیا می‌آمدند و تعرفه‌های انتخابات را می‌دادند و هدایایی هم از طرف نماینده احتمالی که مسلماً انتخاب می‌گردید، به خان محل و خدمه داده می‌شد و انجمن نظارت بر انتخابات بدون حضور مردم و اطلاع آنان تشکیل می‌شد. با توجه به این که خان‌ها صاحب‌اختیار ایلات بودند و از طرفی مردم عشایر چندان استفاده از سه‌جلد و شناس‌نامه‌های خود را نمی‌دانستند، غالباً شناس‌نامه‌ها در چنین مواردی یا در خانه خان امانت بود و یا به‌وسیله مأمورین آن‌ها جمع‌آوری می‌شد، به همین علت رأی‌گیری و ثبت شناس‌نامه‌های افراد ایلات، چه زنده و چه مرده، ایجاد اشکال در انتخابات نمی‌کرد. منشی خان اسامی را در دفتر ضبط و معمولاً نوکر دیگری پای ورقه را انگشت می‌زد و کار رأی‌گیری و انتخاب وکیل با لاک و مهر کردن صندوق‌ها پایان می‌یافت (مجیدی کرای ۱۳۹۳: ۲۱۱).

از ابتدای برگزاری انتخابات در این مناطق، یعنی از دوره سوم تا دوره بیستم مجلس شورای ملی که هم‌زمان با اصلاحات ارضی بود، شیوه برگزاری انتخابات در این مناطق ثابت و به‌شکل گفته‌شده انجام می‌شد.

بررسی صورت مجالس به‌جامانده از برگزاری انتخابات در مراکز آرشیوی نشان می‌دهد در تمامی این انتخابات، مردم ایلات و مناطق مختلف که از نعمت سواد بی‌بهره و از برگزاری انتخابات نیز بی‌اطلاع بودند، در امر برگزاری انتخابات دخالتی نداشتند. در انتخابات این مناطق مشارکت بالا و گسترده نبود و نهادمندی مدنی و سیاسی نیز بسیار پایین بود. هنگامی که صندوق‌های آرا از سوی انجمن نظارت مرکزی در بهبهان به انجمن‌های نظارت فرعی که در خانه خوانین یا متنفذان محلی در مناطق کهگیلویه و بویراحمد بود وارد می‌شد، مالکان، متنفذان محلی، و خوانین دستور جمع‌آوری شناس‌نامه‌ها را صادر می‌کردند. با جمع‌آوری شناس‌نامه‌ها، خوانین و کدخدایان نام نماینده موردخواست دولت مرکزی را جویا می‌شدند و تمامی اوراق انتخاباتی را به نام ایشان پر می‌کردند و به نماینده انجمن نظارت مرکزی تحویل می‌دادند. در تمامی ادوار برگزاری انتخابات مجلس شورای ملی نماینده برگزیده این حوزه درحقیقت نماینده دولت و منتسب دربار بود و خوانین نیز به تبعیت از حکومت مرکزی و نیز کم‌اهمیتی موضوع نمایندگی مجلس برای آنان سعی می‌کردند نماینده موردخواست حکومت مرکزی را انتخاب کنند تا در آینده مشکلی برای خود در رأس هرم ایلی ایجاد نکنند.

ازسوی دیگر، بررسی اسناد و صورت مجالس انتخابات نشان می‌دهد نه تنها برگزاری انتخابات برای مردم کهگیلویه و بویراحمد فاقد اهمیت بود، حتی بزرگان، متنفذان محلی، و خوانین این مناطق از کاندیداشدن در انتخابات نیز صرف‌نظر می‌کردند. از آن‌جاکه مردم این مناطق درگیر نزاع‌های محلی میان خود و نواحی اطراف بودند، ترجیح می‌دادند وارد انتخابات و مسائل مربوط به آن نشوند تا بدون دخالت دولت مرکزی مسائل داخلی خود را حل و فصل کنند. در انتخابات برگزارشده از دوره سوم تا بیستم در این حوزه از مناطق شرقی تنها چند نفر به‌عنوان کاندیدا در انتخابات ثبت‌نام کردند که اگرچه برخی از آنان بزرگان و خوانین این منطقه بودند، در تمامی این انتخابات آرای ایشان کم‌تر از اعضای خانواده وی بود.

تا دوره هفتم هیچ‌یک از ساکنان کهگیلویه و بویراحمد در انتخابات برگزارشده به‌عنوان کاندیدا شرکت نداشتند و در دوره هفتم مظفرخان آریانی، خان منطقه بویراحمد گرم‌سیری، تنها چهار رأی را از آن خود کرد (مرکز اسناد کتابخانه مجلس، سند ۷/۲۰۰/۲۲/۱/۲/۲). در دوره نهم، علاوه بر مظفرخان، سرتیپ‌خان بویراحمدی، از خوانین بزرگ بویراحمد سردسیری که در تهران تحت‌الحفظ به‌سر می‌برد، به‌عنوان کاندیدا شرکت کرد و سرتیپ‌خان چهل رأی، مظفرخان آریانی شش رأی، و قائد نصیر تامرادی کدخدای ایل تامرادی نیز دوازده رأی کسب کردند (همان، سند ۹/۱۶۴/۲۲/۲۹). در دوره دهم انتخابات مجلس شورای ملی مظفرخان

آریانی تنها نه رأی کسب کرد (همان، سند ۱۰/۳۸/۲۲/۲). در دوره سیزدهم مظفرخان آریانی به همراه ملک منصور خان باشتی، که از بزرگان ناحیه باشت بود و پس از خروج رضاشاه از کشور به عنوان خان این منطقه انتخاب شد، هر کدام نه و ده رأی کسب کردند (همان، سند ۱۳/۹۵/۱۲/۲).

پس از خروج رضاشاه از کشور و ورود خوانین بویراحمدی و کهگیلویه‌ای به مناطق تحت فرمان خود این نواحی دست‌خوش جنگ‌های جان‌شینی و تصرف نواحی هم‌دیگر شد. ورود آنان در همان ابتدای امر مصادف با تشکیل و ایجاد نیروهای عشایری و زنده و احیاشدن سلسله‌مراتب و اتحادیه‌های قبیلگی شد. با تشکیل اتحادیه‌های قومی در منطقه کم‌کم همان سرکشی‌های گذشته، آشوب‌ها، غارت‌ها، و بی‌نظمی‌هایی که با استقرار دولت مرکزی در این مناطق از میان رفته بودند، احیا شدند و ظرف مدت کوتاهی اغتشاشات بسیاری در این مناطق به‌وقوع پیوست. در فاصله سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۲۷ بیش از سی مورد جنگ درون و برون‌ایلی گزارش شده است (غفاری ۱۳۷۸: ۴۲۲).^۳

با فرمان برگزاری دوره چهاردهم مجلس شورای ملی باز مظفرخان آریانی به عنوان کاندیدا در انتخابات شرکت کرد و پانزده رأی به خود اختصاص داد (مرکز اسناد کتابخانه مجلس ۱۴/۱۷۹/۱۲/۱/۳). در دوره پانزدهم و شانزدهم در این منطقه کسی به عنوان کاندیدا شرکت نکرد و در دوره هجدهم، که پس از کودتا برگزار شد، محمد آریایی و ضرغام آریایی از خوانین بویراحمد گرم‌سیر و محمدحسین خان ضرغامی در انتخابات شرکت کردند و به ترتیب هشت، هشت، و یازده رأی به خود اختصاص دادند (همان، ۱۸/۱۲۶/۱۸/۱). در دوره نوزدهم انتخابات، ملک منصور باشتی به عنوان کاندیدا شرکت کرد و اگرچه او خان منطقه باشت و بابویی بود، تنها چهارده رأی را به خود اختصاص داد (همان، ۱۹/۶/۱۵/۱). در دوره بیستم که مناطق کهگیلویه و بویراحمد از بهبهان منتزع و دارای نماینده اختصاصی شدند، ملک منصور خان باشتی از سوی مردم منطقه کهگیلویه و بویراحمد به عنوان کاندیدا ثبت نام کرد، اما به دلیل ممانعت ساواک عذر وی از انتخابات خواسته شد (عسکری ۱۳۸۵: ۲۶۴) و حسین هاشمی حائری غیربومی با ۹۷۲۵ رأی از مجموع ده هزار رأی به مجلس شورای ملی راه یافت (مرکز اسناد کتابخانه مجلس، سند ۲۰/۱۳۳/۵۷/۱).

بررسی انتخابات این حوزه نشان از این موضوع دارد که بیش از ۸۰ درصد آرای انتخابات در منطقه کهگیلویه و بویراحمد جمع‌آوری می‌شد، اما تا دوره بیستم تمامی کاندیداهای شرکت‌کننده از منطقه کهگیلویه و بویراحمد تنها ۱۴۶ رأی را به خود اختصاص دادند. نتایج

انتخابات در مناطق شرقی حوزه انتخابیه بهبهان و کهگیلویه نشان می‌دهد که مقوله انتخابات برای مردم این نواحی فاقد اهمیت بود و حتی خوانین و متنفذان محلی نیز به شرکت در انتخابات علاقه‌ای نداشتند و از کاندیداشدن در انتخابات پرهیز می‌کردند و ترجیح می‌دادند با نماینده اعلامی و مدنظر دولت مرکزی و نیز انجمن نظارت مرکزی در بهبهان هم‌راهی نشان دهند تا از این طریق بتوانند از دولت مرکزی و نماینده انتخابی امتیازی کسب کنند و نیز توجه دولت مرکزی را به منطقه خود جلب نکنند تا بتوانند عملیات خود را در منطقه پیش برند. در این انتخابات حتی خوانین بویراحمدی و کهگیلویه‌ای، که برای انتخابات نام‌نویسی می‌کردند، اهمیتی در جمع‌آوری آرا به نام خود نداشتند و تمام آرا را به نام کاندیدای معرفی‌شده دولت مرکزی و انجمن نظارت مرکزی واریز می‌کردند.

۲.۶ انتخابات در منطقه بهبهان

وضعیت انتخابات در شهر بهبهان و مناطق تابعه به این شکل بود که پس از تشکیل انجمن نظارت مرکزی در شهر بهبهان، که اعضای آن در اکثر انتخابات ثابت و تنها در برخی از انتخابات یکی دو نفر جابه‌جا می‌شدند، پس از تعیین رؤسا و اعضای مرکزی، انجمن به اعزام افراد به نواحی اطراف یا همان انجمن‌های فرعی اقدام می‌کرد. ظاهر تمامی انتخابات صحیح بود و انجمن در تاریخ مقرر تشکیل می‌شد، تعرفه‌ها تقسیم و به ایلات و نواحی اطراف ارسال می‌شد، در زمان قانونی انتخابات را برگزار می‌کرد، و در انتها نیز اعتبارنامه نماینده را صادر می‌کردند و به کار خود پایان می‌دادند.

در دوره چهارم که منطقه بهبهان و کهگیلویه تحت قیمومت بختیاری‌ها و امیر مفخم حاکم نظامی شهر و مرتضی قلی بختیاری نماینده فرمان‌فرمای مملکت فارس و مأمور انتخابات امیر ابراهیم بود، در شهر بهبهان ۳۲۲ رأی به صندوق‌ها ریخته شده بود که دو رأی آن باطله و مابقی متعلق به سردار اقبال بختیاری بود. رقبای سردار اقبال نیز امیر مجاهد بختیاری و سردار اشجع بختیاری بودند (مرکز اسناد کتابخانه مجلس، سند ۴/۷/۳/۱۹/۳). در دوره پنجم مجلس شورای ملی به دلیل آن که محمدصادق طباطبایی و احیاء السلطنه بهرامی نیز به عنوان نفر دوم از پذیرش نمایندگی سرباز زدند، سرانجام محمدحسن مشارالملك تنها با ۲۶۱ رأی به مجلس شورای ملی راه یافت (همان، سند ۵/۳۱/۲۲/۱/۳). هیچ‌کدام از افراد ذکر شده نه بهبهانی بودند و نه مردم از آنان شناختی داشتند و تنها به دلیل ارتباط با دربار و نزدیکی به شخص رضاخان به عنوان نماینده این حوزه انتخاب شده بودند و هیچ‌کدام از بهبهانی‌های ثبت‌نام‌کرده در این انتخابات ۲۶۱ رأی را به دست نیاورده بود.

پس از به قدرت رسیدن رضاشاه انتخابات به امر فرمایشی تبدیل شد و مجلس آکنده از طرفداران و نزدیکان ایشان گردید. در انتخابات برگزار شده در این منطقه در دوره ششم و هفتم نوبخت، که از نزدیکان دربار پهلوی و فرد غیر ساکن در منطقه کهگیلویه و بهبهان بود، دو دوره متوالی بدون هیچ شناختی از این منطقه به نمایندگی انتخاب شد و به مجلس راه یافت. در دوره ششم در شهر بهبهان و قرای اطراف کلاً ۶۲۹ رأی اخذ شد و نوبخت ۵۶۷ رأی کسب کرد (همان، سند ۶/۱۱۴/۱۱/۲/۱) و در دوره هفتم نیز ۷۸۰ تعرفه در بهبهان توزیع شد که نوبخت ۷۴۲ رأی به خود اختصاص داد (همان، سند ۷/۲۰۰/۲۲/۱/۲/۲) و رقبای او، که در هر دو دوره سید اسدالله موسوی، سردار امجد بهبهانی، و معین الاسلام بهبهانی از بزرگان شهر بهبهان بودند، آرای باقی مانده را به خود اختصاص دادند.

دوره نهم انتخابات، با توجه به حوادث تنگ تامرادی،^۴ با وقفه‌ای دوساله مواجه شد و با آغاز مقدمات انتخابات دوره نهم از سوی دربار و شهربانی وظایف محوله و ترتیب برگزاری انتخابات به حاکم نظامی شهر بهبهان و شهر تازه تأسیس بویراحمد تلخسروی ابلاغ شد. پس از دریافت تلگراف وزارت داخله، سرهنگ جهانبانی، که به عنوان حاکم نظامی این مناطق انتخاب شده بود، در آبان ماه ۱۳۱۱، چند ماه قبل از برگزاری انتخابات و حتی تشکیل انجمن نظارت، برای برگزاری انتخابات به دولت مرکزی انتخاب شدن سلطان علی سلطانی را گوش زد می‌کند.

وزارت داخله - استخراج تلگراف رمز سرهنگ جهانبانی از کازرون مورخه ۱۱/۸/۸ [۱۳]

وزارت جلیله داخله - نمره ۱۳۴۴ - [به تاریخ] ۷/۲۵ [۱۳۱۱] البته منتظر دستورالعمل خواهم بود. ضمناً متمنی است راجع به انتخابات بهبهان، به طوری که حضوراً مذاکره شده و به حضرت اشرف و وزارت دربار پهلوی هم عرض شده است، از نقطه نظر مصالح محلی با انتخاب آقای سلطانی موافقت فرمایید. پس از دریافت تلگراف جهانبانی، وزارت داخله نیز در حاشیه همین تلگراف می‌نویسد: [حاشیه] نمره ۱۱۹۸ در این باب با وزارت جلیله دربار مذاکره و جلب توجه شد که هر وقت دستور شروع به انتخابات بهبهان داده شود، نسبت به سلطانی مساعدت فرمایند [امضا] (ساکما، سند ۲۹۹۳۰۰۵۸۲۴).

پس از ردوبدل شدن چندباره تلگراف میان حاکم نظامی فارس و حاکم نظامی بهبهان و کهگیلویه و مرکز سرانجام سلطان علی سلطانی به عنوان نماینده انتصابی از سوی دربار پهلوی به انجمن مرکزی شهر ابلاغ می‌شود و تا پایان دوران پهلوی اول، او بلامنازع به عنوان نماینده بهبهان و کهگیلویه از سوی بزرگان و متنفذان محلی انتخاب و به مجلس شورای ملی روانه

می‌شد. در هیچ‌یک از انتخابات برگزار شده از دوره نهم تا سیزدهم حتی یک شکایت از نحوه برگزاری انتخابات در کمیسیون شکایات مجلس شورای ملی موجود نیست و او با آرای نزدیک به ۹۰ درصد به مجلس شورای ملی راه می‌یافت.

در دوره نهم سلطانی از ۱۳۹۰ رأی توزیع شده در بهبهان ۱۳۷۵ رأی را به خود اختصاص داد و رقبای ایشان رئیس‌التجار موسوی، بهادرالسلطان بهادر قنوتی، و سردار امجد منصوری شش رأی به خود اختصاص دادند (مرکز اسناد کتابخانه مجلس، سند ۹/۱۶۴/۲۲/۲). در دوره دهم، سلطانی از مجموع ۱۷۰۶ تعرفه صادر شده در بهبهان ۱۶۴۵ رأی را به خود اختصاص داد و رقبای او، یعنی همان رقبای قبلی، جمعاً ۵۷ رأی کسب کردند (همان، سند ۱۰/۳۸/۲۲/۲). در دوره یازدهم سلطانی از مجموع ۱۷۷۷ تعرفه توزیعی در بهبهان ۱۷۵۰ رأی به خود اختصاص داد و رقبای همیشگی ایشان نیز ۲۳ رأی از مجموع آرا را کسب کردند (همان، سند ۲/۱۳/۱۲۰/۱۱). از آرای سلطانی در حوزه بهبهان در دوره دوازدهم اطلاع کاملی وجود ندارد، ولی باتوجه به رأی ۸۸ درصدی ایشان می‌توان حدس زد در این دوره، همانند دوره گذشته، رقبای وی ثابت بودند و میزان آرای او نیز به همان تعداد بوده است. در دوره سیزدهم سلطانی از مجموع ۱۶۱۲ تعرفه صادر شده در بهبهان ۱۴۶۳ رأی را به خود اختصاص داد و رقبای او رئیس‌التجار موسوی، سردار امجد منصوری، و بهادرالسلطان قنوتی ۸۹ رأی را به خود اختصاص دادند و سایر کاندیداها نیز ۳۸ رأی را دارا بودند (همان، سند ۱۳/۹۵/۱۲/۲). در دوره پهلوی اول جمعاً در هشت دوره نمایندگی از این حوزه انتخابیه دو نفر به مجلس راه یافتند.

انتخابات مجلس چهاردهم که در دوران پس از رضاشاه در منطقه بهبهان و کهگیلویه برگزار شد، هیچ تفاوتی با انتخابات ادوار گذشته نداشت. باوجود اعتراضاتی که مردم محلی شهر بهبهان به انتخاب سلطانی قبل از این انتخابات صورت دادند، شیوه برگزاری انتخابات به همان سبک و سیاق گذشته بود. در این دوره نیز انجمن نظارت مرکزی تقریباً از همان افراد قبلی تشکیل شد و کاندیدای انتخابات نیز همان اشخاص گذشته بودند. در این دوره، از مجموع ۱۹۰۲ رأی اخذ شده در حوزه انتخابیه بهبهان سلطان‌علی سلطانی با ۱۸۶۳ رأی بیش‌ترین آرا را به خود اختصاص داد و سیداسدالله موسوی، سلطان‌محمد منصوری، و بهادرالسلطان جمعاً ۳۶ رأی را کسب کردند (همان، ۱۴/۱۷۹/۱۲/۱/۳). در این دوره، که از مهم‌ترین ادوار برگزاری انتخابات مجلس شورای ملی بود، در این حوزه تغییر خاصی نسبت به ادوار گذشته احساس نشد.

برگزاری دوره پانزدهم انتخابات مجلس شورای ملی توسط قوام و حزب تازه‌تأسیس او، یعنی دموکرات، در سراسر کشور انجام پذیرفت و پس از تأسیس دفاتر حزب دموکرات در

مسئله انتخابات مجلس شورای ملی در منطقه ... (سجاد جمشیدیان و دیگران) ۵۱

شهر بهبهان در نامه‌ای که احمد قوام در آبان‌ماه ۱۳۲۶ به سلطانی می‌نویسد، از وی می‌خواهد که روز چهارشنبه ۲۲ آبان‌ماه ساعت شش و نیم بعدازظهر برای انتخاب اعضای کمیته مرکزی در باشگاه حزب دموکرات ایران حضور به هم رسانند (سلطانی ۱۳۹۲: ج ۲، ۷۹۱) در این دوره از انتخابات نیز، سلطانی با کمک دولت مرکزی و حزب دموکرات به‌عنوان نماینده انتخاب شد و به مجلس شورای ملی راه یافت. آرای سلطانی در دوره پانزدهم به‌دلیل نبودن صورت مجلس این دوره به‌طور کامل در دسترس نیست، اما کسب آرای ۹۱ درصدی این دوره از انتخابات، تکراری بر انتخابات دوره‌های گذشته است و این انتخابات توسط حزب دموکرات برگزار می‌شد که سلطانی از اعضای این حزب به‌شمار می‌رفت.

در شهریورماه ۱۳۲۸، پیش از آغاز انتخابات مجلس شانزدهم، سردار امجد بهبهانی، پدرزن و دایی سلطانی، فوت کرد و به‌جای او پسرش، نجف‌خان منصوری، درگیر تحولات تاریخی شد و نقش پدر را در انتخابات پیش‌رو ایفا کرد. سلطان‌محمدخان منصوری، معروف به سردار امجد، از کسانی بود که در بالاکشیدن سلطانی و حمایت از ایشان در تمامی انتخاباتی که سلطانی نماینده می‌شد، نقش به‌سزایی ایفا کرده بود و تا آخر عمر نیز به حمایت از وی ادامه داد. در این دوره از انتخابات، در حوزه مرکزی شهر بهبهان، سلطان‌علی سلطانی ۱۹۶۵ رأی از مجموع ۲۶۱۰ رأی را به‌خود اختصاص داد و سیداسدالله موسوی با ۵۰۹، سیدجعفر غروی با ۱۰۴، و بهادر قنوتی با نه رأی در جایگاه‌های بعدی قرار گرفتند (مرکز اسناد کتابخانه مجلس، سند ۱۶/۱۴۵/۱۱/۱). در انتخابات این دوره، خوانین منطقه بویراحمد تلاش کردند که بی‌طرفی خود را در انتخابات حفظ کنند و با برگزاری انتخابات و انتخاب مجدد سلطانی مخالفتی نداشته باشند.

انتخابات دوره هجدهم مجلس شورای ملی در حوزه بهبهان و کهگیلویه مانند همه نقاط کشور متأثر از جریان کودتا بود. در این زمان نماینده کودتاچیان و طرفداران آن به پیروزی بزرگی در منطقه رسیده بودند و سلطانی به‌عنوان نماینده دولت مرکزی از قدرت بسیار زیادی در منطقه برخوردار شد. با اعلام فرمان برگزاری انتخابات دوره هجدهم دیگر از آن شور و هیجان دوره گذشته هیچ خبری نبود و نماینده این منطقه از ماه‌ها قبل همانند ادوار گذشته مشخص شده بود. در حوزه مرکزی شهر بهبهان سلطان‌علی سلطانی ۳۸۹۲ رأی، سیدمحمدعلی موسوی ۱۴۲، و نجف منصوری پنج رأی کسب کردند و آرای باطله شش رأی بود و مجموع آرا ۴۰۴۵ رأی (همان، سند ۱۸/۱۲۶/۱۸/۱).

انتخابات دوره نوزدهم، که پس از تحکیم پایه‌های قدرت محمدرضاشاه پهلوی برگزار شد، از تغییرات مختلفی ازجمله جوان‌سازی مجلس برخوردار بود. به همین خاطر، باتوجه‌به

مهیانبودن سیستم حزبی و تربیت افراد جوان برای این منظور، سعی شد از فرزندان نمایندگان دوره‌های گذشته برای دوره نوزدهم استفاده شود. در منطقه کهگیلویه و بوئیه نیز در این دوره از انتخابات سلطان محمد سلطانی، فرزند سلطان علی سلطانی، به جای پدر در انتخابات شرکت کرد و او از سوی دربار و وزارت کشور برای نمایندگی دوره نوزدهم مجلس شورای ملی از این حوزه انتخاب شد. در این دوره حتی افراد و مأموران شعب فرعی در بسیاری از شعب تغییر پیدا نکردند و همان افراد و مأموران برای این دوره نیز انتخاب شدند (همان، سند ۱۹/۶/۱۵/۱). در دوره نوزدهم در حوزه مرکزی شهر بهبهان سلطان محمد سلطانی ۲۶۵۴ رأی، سلطان علی سلطانی شیخ الاسلامی ۹۸، نجف منصوری ۵۰، محمدحسین نمازی ۴۸، و سیداسدالله موسوی شانزده رأی از مجموع آرای ۲۸۷۷ را به خود اختصاص دادند (همان، سند ۱۹/۶/۱۵/۱). در این دوره، سلطانی پدر نقش کاندیدای فرمایشی را ایفا کرد و مشارکت فعالانه‌ای نیز در انتخابات نداشت.

در انتخابات زمستانی دوره بیستم، که به واسطه آن مجلس برای مدت کوتاهی افتتاح شد، از مجموع ۱۰۴۱۷ رأی مأخوذه در شهر و حوزه‌های فرعی بهبهان، سلطان علی سلطانی با ۸۵۶۷ رأی حائز اکثریت و مهندس سلطان محمد سلطانی با ۱۵۱۱ رأی نفر دوم شناخته شدند (همان، سند ۲۰/۱۱۵/۴۰/۱). انتخابات این دوره درست نقطه عکس دوره گذشته بود و پدر جای پسر را گرفت. این دوره از انتخابات آخرین دوره‌ای بود که سلطانی به عنوان نماینده از این حوزه انتخاب شد و به مجلس راه می‌یافت. با شروع دوره بیست و یکم انتخابات و تغییراتی که محمدرضاشاه در انتخاب نمایندگان داد، سلطانی از صحنه انتخابات کنار گذاشته شد و حتی اجازه شرکت در انتخابات را پیدا نکرد و تا دوره بیست و سوم مظفر زعفرانلو، که شخص غیربومی و بروجردی بود، برای این حوزه در نظر گرفته شد و در دوره بیست و چهارم طاهر جوکار از این حوزه حائز اکثریت آرا شد.

بررسی انتخابات در شهر بهبهان نشان‌دهنده این موضوع است که در تمامی انتخابات برگزارشده در این شهر نماینده انتخابی با آرای ثابتی به مجلس شورای ملی راه می‌یافت. در تمامی انتخابات صورت گرفته در حوزه شهر بهبهان اعضای انجمن مرکزی انتخابات اغلب اشخاص ثابتی را تشکیل می‌دادند و همگی از نزدیکان حاکمان نظامی شهر و رؤسای ایلات و طوایف شهر بودند. کاندیداها هم تقریباً اشخاص ثابتی بودند و بزرگان دو قوم بزرگ قنوتی و بهبهانی نقش رقیب انتخاباتی را ایفا می‌کردند و در هنگام انتخابات آرای مردم محلی را جمع‌آوری می‌کردند و برای نماینده موردنظر دولت مرکزی وارد صندوق رأی می‌کردند. در

این انتخابات بزرگان طوایف و متنفذان محلی با حاضرشدن در حوزه رأی‌گیری، که مسجد جامع شهر بود، اوراق مردم محلی را جمع‌آوری و به‌نمایدگی از مردم وارد صندوق رأی می‌کردند. از آن‌جاکه تصمیم‌گیری در سطح بزرگان و افراد تأثیرگذار محلی صورت می‌گرفت، خواست برخی از مردم در انتخاب نماینده‌ای به‌جز نماینده موردنظر دولت مرکزی ناکام می‌ماند و مردم شهر نیز از بزرگان شهر تبعیت می‌کردند. نماینده از قبل توسط دولت مرکزی انتخاب شده بود و انتخابات برگزارشده بدون تأثیرگذاری مردم عادی و اهالی حوزه‌های رأی‌گیری صورت می‌گرفت. درحقیقت، تصمیم‌گیری درباره انتخابات توسط حاکمان نظامی شهر، انجمن نظارت مرکزی، و بزرگان ایلی این طوایف صورت می‌پذیرفت.

۷. نتیجه‌گیری

در شکل‌گیری فرهنگ سیاسی یک جامعه عوامل زیادی مانند شرایط تاریخی، جغرافیایی، ساختار اقتصادی-اجتماعی، سنت‌های سیاسی، آداب‌ورسوم، و جامعه‌پذیری سیاسی دخالت دارند که تأثیرگذاری هریک از عوامل مزبور در جوامع گوناگون متغیر است. بررسی رفتار رأی‌دهی انتخابات در حوزه انتخابیه کهگیلویه و بویراحمد در تقسیم‌بندی الگوهای رفتار انتخاباتی از الگوی جامعه‌شناسی، روان‌شناسی اجتماعی، و عقلانی (اقتصاد) تبعیت نمی‌کند. در این نظریه‌ها فرد در جامعه‌ای زندگی می‌کند که انتخابات و مسئله رأی‌دهی در آن نهادینه شده است و مردم جامعه به‌خوبی به انتخابات و تأثیر آن در زندگی شخصی و گروهی واقف‌اند.

بررسی انتخابات این حوزه تا پیش از اصلاحات ارضی این موضوع را نشان می‌دهد که فرهنگ سیاسی مشارکتی در مناطق کهگیلویه و بویراحمد به فرهنگ مشارکتی محدود و بسته‌ای نزدیک بود که آلموند و دیگران در رفتارشناسی انتخاباتی و شناخت فرهنگ سیاسی مردم در انتخابات مطرح می‌کنند. در این مناطق از آن‌جاکه ساخت دولت در این مناطق تا پیش از اصلاحات ارضی تکوین‌یافته نبود، افراد آگاهی چندانی از نظام سیاسی و ساختار آن نداشتند و درحقیقت توانایی مقایسه تغییراتی که در نظام سیاسی ایجاد می‌شد برای آنان وجود نداشت. در مناطق کهگیلویه و بویراحمد، هویت قومی و قبیله‌ای از استواری بسیاری برخوردار بود و هویت در قالب ساختار ایلی و هم‌بستگی قومی معنا پیدا می‌کرد. مردم کوچ‌نشین این مناطق به‌واسطه سبک زندگی خود و محصوربودن در سلسله‌مراتب ایلی درباره وقایع سیاسی تقریباً در بی‌خبری به‌سر می‌بردند و به این حوادث واکنش نشان نمی‌دادند. بررسی انتخابات این حوزه نشان می‌دهد که مردمان این منطقه به‌واسطه ضعف و عدم مشارکت در فعالیت‌های سیاسی و

ناآشنایی با کارکردهای نظام سیاسی و الزامات آن و نیز استثمار آنان به وسیله خوانین و رؤسای ایلات و بی‌اطلاعی مردم از وظایف و کارکردهای فرهنگی، سیاسی، و اجتماعی خود چندان از کارکرد انتخابات اطلاعی نداشتند و به جریان انتخابات بی‌اعتنا بودند و این مهم را به رؤسای ایلات و طوایف خود واگذار کرده بودند. از سوی دیگر، بزرگان، خوانین، و متنفذان محلی این منطقه نیز به شرکت در انتخابات علاقه‌ای نداشتند و از کاندیداشدن در انتخابات پرهیز می‌کردند و ترجیح می‌دادند با نماینده اعلامی و مدنظر دولت مرکزی و نیز انجمن نظارت مرکزی در بهبهان هم‌راهی نشان دهند تا از این طریق بتوانند از دولت مرکزی و نماینده انتخاباتی امتیازی کسب کنند و نیز توجه دولت مرکزی را به منطقه خود جلب نکنند تا بتوانند عملیات خود را در منطقه پیش برند.

بررسی انتخابات صورت گرفته در منطقه بهبهان نیز از این موضوع نشان دارد که فرهنگ سیاسی مردم این منطقه فرهنگ سیاسی تبعی بود که آلموند و همکارانش ارائه می‌دهند. در این نوع فرهنگ، شهروندان از نقش‌های گوناگون حکومت آگاه‌اند، اما از آن‌جاکه برای خود به‌عنوان شریکی فعال در سپهر سیاست نقشی قائل نیستند، نقش مطیعانه و منفعلانه دارند. انتخابات صورت گرفته در این منطقه تا پیش از اصلاحات ارضی نشان می‌دهد که مردم این منطقه به‌لحاظ سیاسی، شهریت، و ارتباط با مناطق پیرامونی نسبت به مناطق کهگیلویه از شناخت بیش‌تری درباره انتخابات برخوردار بودند و شهروندان از نقش‌های گوناگون حکومت آگاه بودند، اما هیچ آگاهی‌ای درمورد راه‌های نفوذ بر نظام سیاسی نداشتند و به‌دلیل پیروی از بزرگان و متنفذان محلی و از آن‌جاکه نمایندگان این حوزه توسط دولت مرکزی از پیش انتخاب شده بودند، مردم نیز حق رأی و انتخاب نماینده و برگزاری انتخابات را به مقامات عالی ایل و شهر تفویض کرده بودند. در تمامی انتخابات صورت گرفته در شهر بهبهان اعضای انجمن مرکزی انتخابات اغلب اشخاص ثابتی را تشکیل می‌دادند و همگی از نزدیکان حاکمان نظامی شهر و رؤسای ایلات و طوایف شهر بودند. کاندیداها هم تقریباً اشخاص ثابتی بودند و بزرگان دو قوم بزرگ قناتی و بهبهانی نقش رقیب انتخاباتی را ایفا می‌کردند و در هنگام انتخابات آرای مردم محلی را جمع‌آوری و برای نماینده موردنظر دولت مرکزی وارد صندوق رأی می‌کردند.

پی‌نوشت‌ها

۱. برای مطالعه بیش‌تر و چگونگی تقسیمات کشوری این مناطق، بنگرید به جمشیدیان، سجاد (۱۳۹۰)، «نمایندگان بهبهان و کهگیلویه و بویراحمد در مجلس شورای ملی»، فصل‌نامه علمی - ترویجی/اسناد بهارستان، ش ۲.

مسئله انتخابات مجلس شورای ملی در منطقه ... (سجاد جمشیدیان و دیگران) ۵۵

۲. مجیدی کرابی از قدیمی‌ترین مورخان محلی بهبهان و کهگیلویه و بویراحمد است که تألیفات ارزش‌مندی به‌رشته تحریر درآورده است. وی از خان‌زادگان و از متنفذان محلی و از شاهدان بسیاری از انتخابات صورت‌گرفته در این منطقه است.

۳. برای اطلاع بیش‌تر، بنگرید به آذریبوند، الله‌بخش (۱۳۹۵)، *موانع تاریخی توسعه‌نیافتگی استان کهگیلویه و بویراحمد*، یاسوج: چویل، ۱۷۸-۲۴۳.

۴. برای مطالعه بیش‌تر، بنگرید به بیات، کاوه (۱۳۶۵)، *شورش عشایری فارس، سال‌های ۱۳۰۷-۱۳۰۹*؛ تهران: نقره.

کتاب‌نامه

- ازکیا مصطفی، غفاری غلامرضا (۱۳۸۶)، *جامعه‌شناسی توسعه با تأکید بر روستاهای ایران*، تهران: کلمه.
- ایوبی، حجت‌الله (۱۳۷۷)، «تحلیل رفتار انتخاباتی رأی‌دهندگان»، *فصل‌نامه سیاسی اقتصادی*، پیاپی ۱۳۵-۱۳۶.
- باور، محمود (۱۳۲۴)، *کهگیلویه و ایلات آن*، شیراز: نوید شیراز.
- بابی لاشکی، مریم و زهرا پیشگاهی‌فرد (۱۳۸۸)، «تحلیل رفتار انتخاباتی ایرانیان»، *نشریه نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، دوره ۱، ش ۳.
- بدره‌ای، سیدعلی و عارف موسوی (۱۳۸۸)، *مدیریت نوین روستایی در جست‌وجوی راه‌کاری مناسب برای توسعه ده‌یاری‌ها*، تهران: اشتیاق نور.
- پالمر، موتی، لاری اشترن، و چارلز گایل (۱۳۹۵)، *نگرشی جدید به علم سیاست*، ترجمه منوچهر شجاعی، تهران: دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی وزارت امور خارجه.
- خبیری، کابک (۱۳۷۸)، «مقایسه دو سطح تحلیل داخلی و بین‌المللی نویسندگان»، *فصل‌نامه راه‌برد*، پیاپی ۱۷.
- رضوانی، علی‌اصغر (۱۳۸۲)، *رابطه شهر و روستا*، تهران: ماکان.
- رفیع، حسین، مجید عباس‌زاده مرزبالی، و میثم قهرمان (۱۳۹۷)، «فرهنگ سیاسی؛ یک بررسی مفهومی و نظری»، *فصل‌نامه سیاست*، س ۵، پیاپی ۱۷.
- ساکما (سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران)، سند ۲۹۹۳۰۰۵۸۲۴.
- سلطانی، سلطان‌علی (۱۳۹۲)، *کهگیلویه و بویراحمد، مجموعه اسناد و گزارش‌ها*، به‌کوشش کاوه بیات، تهران: مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی.
- سیاهپور، کشواد (۱۳۹۶)، «موقعیت و جایگاه سیاسی ولایت بهبهان و کهگیلویه از سقوط زندیه تا آغاز عصر ناصری»، *پژوهش‌نامه تاریخ‌های محلی ایران*، س ۵، ش ۲.
- طاهری، عطا (۱۳۸۸)، *کوچ کوچ*، تهران: سخن.
- عالم، عبدالرحمن (۱۳۹۴)، *بنیادهای علم سیاست*، تهران: نی.
- عبدالله، عبدالمطلب (۱۳۸۸)، «سیری در نظریه‌های رفتار رأی‌دهی»، *مجله رهیافت/انقلاب اسلامی*، س ۳، ش ۸.

۵۶ تحقیقات تاریخ اجتماعی، سال ۱۴، شماره ۱، بهار و تابستان ۱۴۰۳

- عسکری، نادر (۱۳۸۵)، *باوی گوشه‌ای در سرای همایون*، تهران: گوتنبرگ.
- عیسوی، چارلز (۱۳۸۹)، *تاریخ اقتصادی ایران؛ عصر قاجار ۱۲۱۵-۱۳۳۲ ق*، ترجمه یعقوب آژند، تهران: گستره.
- غفاری، هیبت‌الله (۱۳۶۸)، *ساختارهای اجتماعی عشایر بویراحمد*، تهران: نی.
- غفاری، یعقوب (۱۳۷۸)، *تاریخ اجتماعی کهگیلویه و بویراحمد*، اصفهان: گل‌ها.
- قوام، عبدالعلی (۱۳۹۴)، *سیاست‌های مقایسه‌ای*، تهران: سمت.
- کاویانی، مراد و مصیب قره‌بیگی (۱۳۹۶)، *جغرافیای انتخابات، بنیادها، مفاهیم و رویکردها*، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- مجیدی کرای، نورمحمد (۱۳۹۳)، *یادواره نظام سستی ایلات کهگیلویه و بویراحمد*، تهران: فرهنگ مانا.
- مرکز اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی، سند ۳/۱۷۰/۳/۱/۲/۱۹، ۴/۷/۳/۱/۱۹/۳، ۵/۳۲/۲۲/۱/۳، ۶/۱۱۴/۲۲/۱/۲/۱، ۷/۲۰۰/۲۲/۱/۲/۲، ۹/۱۶۴/۲۲/۲، ۱۰/۳۸/۲۲/۲، ۱۱/۱۲۰/۱۳/۲، ۱۲/۱۲/۱۲/۲، ۱۳/۹۵/۱۲/۲، ۱۴/۱۷۹/۱۲/۳/۳، ۱۵/۶۲/۱۲/۱، ۱۶/۱۴۵/۱۱/۱، ۱۸/۱۲۶/۱۸/۱، ۱۹/۶/۱۵/۱، ۲۰/۲۲۵/۴۰/۱، ۲۰/۱۳۳/۵۷/۱.
- میرزایی تبار، میثم، وحید صادقی، و محمدحسین حسینی (۱۳۹۶)، «تبیین رابطه طایفه‌گرایی و حقوق شهروندی (نمونه پژوهی: انتخابات مجلس شورای اسلامی در حوزه انتخابیه ممسنی)»، *مجله پژوهش‌های جغرافیای سیاسی*، س ۲، ش ۲.
- نیازی، محسن و دیگران (۱۳۹۸)، *مشارکت سیاسی از نظریه تا عمل*، تهران: نقد فرهنگ.
- واعظ (شهرستانی)، نفیسه (۱۳۸۸)، *سیاست عشایری دولت پهلوی اول*، تهران: تاریخ ایران.

Almond, G. A. (1990), "The Study of Political Culture, in A Disciplin Divided: School, and Sects in Political Science", Newbully Park: Sage.

Almond, G. A. and Sidney Verba (1963), *The Civic Culture: Political Attitudes and Democracy in Five Nations*, United States: Sage.

Banducci, Susan A. and Jeffrey A. Karp (2008), "Political Efficacy and Participation in Twenty-Seven Democracies: How Electoral Systems Shape Political Behaviour", *British Journal of Political Science*.